

Mi szükséges arra, hogy valaki jó fatenyésztő legyen?

Pfeil után Budafalvi.

Joggal mondhatni, hogy a ki nem ért fát tenyészteni, soha sem lehet jó, — és a ki ért, soha sem lehet rossz erdész. Az erdésznek egész tudománya e kettőben összpontosul: jó állabokat nevelni, és a már létezőket czélszerűen és tartamosan fölhasználni. Mind ennek daczára újabb időben igen sokan találkoznak fiatal erdőszeink között, kik a fa-nevelés és fölhasználásra igen kevés figyelmet fordítanak. E hibában osztoznak többnyire azok is, kik az erdőkezelésben legelőbb tüntetik ki magokat s ennek következtében gyorsan haladnak előre, holott a fa tenyésztése és felhasználásáról a legsilányabb ösméretekkel bírnak. E baj olly mélyen gyökeredzik, hogy a felsőbb hatóságok teljes figyelmét megérdemli, s ha ki nem irtatik, az erdők jó állapotba hozatala körül tett minden fáradság hiába lesz. Bár mennyit vitatkoztak s még vitatkozni fognak szakembereink az erdészeti mívelés és oktatás felett ezen állítás igazságát úgy hiszem egyikök sem fogja kétségbe vonni.

A baj oka két körülményben látszik rejleni:

1-szor abban, hogy a fiatal erdészeknek igen csekély száma tudja, és képes felfogni, milyen nehéz feladat jó fatenyésztőnek lenni; és

2-szor abban, hogy a felsőbb hatóságok a magasabb hivatalok betöltésénél sokkal csekélyebb súlyt fektetnek a fatenyésztés alapos ismeretére, mint a kezelési formák, irodai szolgálat és a számvitel tökéletes tudására, valamint a magasabb ügyvitelbeni képzettségre.

Mi az első okot illeti, gyakran találunk fiatal emberekre, kik a kellő tudományos képzettséggel igen, — de nem bírnak elég hajlandósággal a vetés és ültetés egyszerű — gyakran gépies munkálatához; kiknél a természettudományok, erdőrendezés, és más az elmét inkább igény-

be vevő tanok sokkal nagyobb vonzerővel bírnak mint a már magában véve igen egyszerű munkák a vetés, ültetés, gyérités, vágás-kijelölés, az épület és szerszámfa kikeresése körül. Ha ilyen fiatal embereknek, kik épen a tudományos kiképzésre igen nagy hajlammal bírnak, naphosszat a vágásokban, ültetvényekben kell állniok, hogy a dolgozóknak örökké ugyan azt ismételjék, azokat sok apró gépies kézifogásokba, melyek az ültetés olcsó és sikeres kivitelére okvetlenül szükségesek begyakorolják: akkor ők — borzasztóan unatkoznak!

Megnem foghadják hogyan lehet egy tudományosan kiképzett embernek ily lélekölő, gépies munkát adni; az egyszerű ültetés körüli munkákat úgy tekintik, mint kizárólag a közerdőszők hatáskörébe tartozókat; tanulmányaik közben is sokkal szívesebben gondolkoznak a magán erdőbirtokoknak az állam általi ellenőrzésének szükségessége, és a használati százalék fontossága fölött.

Ennek oka nagyrészt ismét abban rejlik, hogy tanult fiatal erdőseink közül igen kevés bir valódi előszeretettel az erdő iránt, mely nélkül soha senkinek sem kellene magát az erdőszeti pályára adni, mert tulajdonképen ezen előszeretettel az, a mi arra szükséges, hogy valaki jó fatenyésztő lehessen.

A vetést már elméletileg is igen könnyű felfogni, ha valaki Cottának erdőnövelési tanát, vagy más valami jó könyvet figyelmesen elolvas; a gyakorlati kivitt elsajátítani még könnyebb ha csak egy óráig is állunk mellette, és ha az ültetéseknel, a gyéritések és a vágások kijelölésénél figyelmeztünk. Egy művelt ember, tökéletesen kifejlett észérővel, igen rövid idő alatt magáévá teheti és véghez is viheti e munkákat, valamint a munkásokrai felügyeletet is átveheti. Nem jöhet-e ennek következtében azon gondolatra, hogy ő már az egész fatenyésztést tökéletesen bírja; ki venné neki rossz neven, hogy ebbeli tanulmányait már bevégeztnek tekintvén egész tehetségét az erdőszeti tudományok elméletileg nehezebb részeinek elsajátítására fordítja. Mily nagy itt a csalódás! Az ültetések biztos sikerére nem elég a munkásokrai legszorosabb és szünteleni felügyelet, hogy mindenik azt tegye, mit

tőle kívánunk; hanem még sok egyéb mert joggal mondhatni, hogy a fatenyésztés körül az ember soha eleget nem tanulhat.

Pfeil ki több mint 60 éven át erdőszködött azt mondja: hogy ő az erdésznek sok, és igen különböző foglalatosságai között a fatenyésztéshez, melyet maga is egész életében folytonosan gyakorlott, legtöbb kedvet érzett; és 10 éves ültető korában sokkal jobb fatenyésztőnek képzelte magát, mint azt 50 év lefolyta után meggyőződése hinni engedte; s hogy nem foly le év, melyben valamely tárgyról elnem ismerné, hogy az még mély tanulmányozást és tökéletesbítést kíván; csak avval vigasztalá magát, hogy másoknak is, és épen a legügyesebb fatenyésztőknek, — kiket ismer, szinte ez a sorsuk. Azt is tapasztalta, hogy mások, kik szinte olly hosszú ideig és olly szerencsésen működtek az erdőgazdászat terén, mindég ujjabb és ujjabb tapasztalatokat gyűjtven átlátják, hogy ezáltal ismereteiket évenként gyarapítják, s hogy e tekintetben most egészen máskép munkálkodnak, mint 6—8—10 év előtt.

E tény igen könnyen magyarázható és igazolható is, ha meg gondoljuk, hogy a fatenyésztés szabályai csak is egy igen általános vázlatban adhatók, a melyeknek a helyiség szerint változniok kell, és hogy igen gyakran az ültetési mód csekély változtatásától függ az ültetés sikere. Hogy hol szükségesek a változtatások? annak megítélését nem tanulhatni könyvekből, ezen tehetség nem sajátítható el az előadási termekben; hanem annak megszerzésére idő, figyelem, ernyedetlen észlelés, és folytonos kísérletek az erdőben, valamint kedv és előszeretet kívántatik. Hogy a bükkvetényvágásokról szolló általános szabályok ösmerete nem elégséges arra, hogy egész sikerrel bükkeseket neveljünk, azt már végre minden tanoncz is belátja. Hanem, hogy a különféle termőhelyi-viszonyok s ezek következtében az ültetvényeket fenyegető veszélyek, gyakran egymástól igen eltérő tenyésztési módot föltételeznek: az még koránt sincs eléggé elismerve a gyakorlati életben. Rendesen elégnek tartatik, ha a fiatal ember az ültetés elméletét könyvekből alaposan megtanulta, s a különféle ültetési módoknál való eljárást különböző jól kezelt pagonyokban gyakorlatilag is keresztül vinni látta.

Hanem ez még korántsem elég arra, hogy mint jó fatenyésztők léphessünk föl. Ha jó fatenyésztők akarunk lenni, képességgel kell bírunk egy pagornak összes viszonyait rögtön úgy tudni megítélni, hogy az ültetési módoknak a viszonyokhoz mért és sikerre vezető változtatását minden tétova nélkül, határozottan kimondhassuk.

Meri-e valaki, ki a fatenyésztést valóban érti, s azt az erdőben alaposan tanulta, — ha p. o. a zólyomi erdőségek egyik pagonyából a bánát lapályon fekvő erdeibe kerül — állítani, hogy erdőmivelési tanulmányait nem kell újra kezdenie, eljárásának eredményét újra kísérlet alá venni és pagonyát tanulmányozni, mivel már ő mindent tud? — Bizonytal nem, csak a dörék kik valósággal semmit sem tudnak, hiszik hogy ők már mindenben avatottak, s így már semmit sem kell tanulniok.

Azt mondhatná valaki, hogy eszerént a fatenyésztés körüli valódi, gyümölcsöző gyakorlat csak a szolgálatban volna elsajátítható, s ennek következtében az erdőszjelöltek megvizsgálásánál, s azoknak hivatalokra való alkalmazásánál nem kellene oly szorosan néznünk arra hogy valljon jó fatenyésztők-e? ezen ellenvetést föltétlenül semmi esetre sem igenelhetjük ámbár azt szívesen megengedjük, hogy az erdőszjelölt nem hozhat anynyi gyakorlati tapasztalást magával egy pagonyba, mint a mennyivel már azon öreg főerdésznek, ki azt hosszabb ideig kezelte, birnia kell. Azon fiatal emberek, kik a fatenyésztéshez már eleitől fogva nem birnak elég előszeretettel, a kik nem igyekeznek magoknak sem elméleti alapos ismereteket sem pedig az erdőben gyakorlati tapasztalatokat olly mérvben szerezni a mint azt viszonyaik engedék, azt mutatják, hogy kevés értéket fektetnek ezen ismeretek és tapasztalatok birására és így nem nyújtanak reményt, hogy valaha jó fatenyésztők lehetnének. Persze nem követelhetők tőlök, hogy ők ez ismereteket azon pagonyban vagy kerületben, mellyben hatáskörük kijelelve leend, már tökéletesen birják; hanem fő feladatukká kell tenni, hogy e tekintetben az alapos kiképzés egész fontosságát elismerve, iparkodjanak annyit magukévá tenni, a mennyit csak lehet.

Hogy pedig ez nem mindenhol történik azon mértékben a mint kellene: az másosik oka annak, hogy miért nem találunk annyi és olly

jó fatenyésztőt az erdőszők között, mint az, az erdészeti képzettség előhaladásától várható volna.

Kivánatos volna e tekintetben először is szorosán ügyelni arra, hogy azon fiatal emberek, kik erdészeti szolgálatba akarnak lépni, csak olyan erdőhivatalnokoknál és olly pagonyokban tartózkodjanak, a hol a fatenyésztést valóban meg is tanulhatják.

Szinte igen czélszerű volna, hogy 3 gyakorlati évfolyam követeltetnék; mivel 2 s gyakran csak 1 évi tartózkodás a pogonyban olly egyéneknél, kik még erdőt nem is igen ismertek, s abba később, még talán saját kezelésök alá nem kerül, bele sem lépnek, csak a legszükségesebb gyakorlati kézfogások elsajátítására is igen rövid.

Különösen fontosnak látszik előttünk, hogy a felsőbb hatóságok a jó fatenyésztésre nagyobb értéket fektessenek, mint az rendesen történik, és a szolgálatbani előléptetésre ne csupán az írásbeli ügyvitel, az ugynevezett pénzügyi magasabb képzettséget föltételezzék. Mi szívesen elismerjük, hogy valakit bár legjobb fatenyésztő volna is, ha csak nem bír a kellő pénzügyi képzettséggel, ügyviteli ismeretekkel és jártassággal, hogy a gyakran sokoldalú jogi, nemzetgazdászati, és rendőrségiszakba vágó ügyeket elvégezhesse, és hogy egy rendszabályt tiszta előadás által okadatolhasson és védhessen, igazgatósági taggá és előadó ülnökké tenni nem lehet. Még azt is megengedjük, hogy a magasabb igazgatósági hivataloknál gyakran fordulhatnak elő ügyek, melyeknél a gyakorlati szakképzettség szóba sem jön, és a melyek jogászok vagy pénzügyészek által, kik magokat az irodai szolgálatra tökéletesen kiképezték, jobban intézetethetnek el, mint a legjobb fatenyésztő által, kinél az ügymenetének gépiessége, és a megkivántató ügyesség: sok számot csinálni, mint ezt az irodákban mondani szokták, hibázik. De ha ez így van, akkor különböztessük meg a gyakorlati embereket az elméletiektől, és hagyjuk azokat, kik magokat a zöldasztalhoz képezték ki, az asztal mellett, és ne adjuk át nekik a zöld erdőt, melyeket végre is bizonynyal szomorú sivataggá fognak változtatni! Hiszen ítéljen maga minden gyakorlati képzettséggel bíró erdész, gondolható-e, hogy a fatenyésztés valaha fölvirágozzék,

ha a felsőbb erdőszeti hivatalnokok, kiknek kezeik közt fekszik a gyakorlati ügyvezetés, a vágás vezetéshez és fatenyésztéshez mit sem értenek!? Ők persze mindezt kétségbe vonják, mert hiszen olvasták Cótának erdőtanát, Hartig tankönyvét az erdőszők számára, vagy talán csak ez utóbbinak utasításait a faneveléshez, vagy az erdőszeti *conversations lexikon*t, és azon hitben élnek, hogy ha az Isten valakinek hivatalt adott, eszet is adott hozzá. Hihető-e azonban miután a csodák ideje már lejárt, hogy azon uton, mellyen a mindig föllebb vágyó ifjak magasabb hivatalokra jutni ohajtanak, valakí olly gyakorlati képzettséget nyerhessen a minőt egy felsőbb technikai intéző-hivatalnoktól valósággal követelni lehet?

Az ifjak 20-ik évükig a tudományos intézetekben az ó nyelvek és az általános képzőtudományok megtanulásával elfoglalva, egy évet valamelly pagonyásznál töltenek, a hol a kezelő hivatalnok talán ép olly kevésbé foglalkozik a gyakorlati üzemmel, mint a milly gyakran arra alkalom kínálkozik. Azután jön az erdőszeti tudomány elméleti részének könyvekből való, vagy intézetekbeni megtanulása. Ez utóbbiak elvileg csak annyira foglalkozhatnak a gyakorlattal, a mennyire az az elmélet megértéséhez szükséges. Épen olly kevésbé lehet föladata a vizsgának, a fatenyésztés körül nyert gyakorlati képzettséget mérlegelni, hanem inkább oda kell annak irányozva lennie, hogy a tudományos képzettség kisebb nagyobb fokát meglehessen itélni. Azért igen természetes és következetes menete a tanulmányoknak: az elméletet és tudományos képzettséget előmozdítani, s a próbatétnél megvizsgálni, valjon elégséges-e az? mivel föltesszük, hogy az elméletnek a gyakorlatra való alkalmazása csak későbbben történik. Ez azonban olly fiataloknál, kik nem csupán egy pagony kezelése, hanem magasabb állások után vágynak, ritkán történik. Tanulmányaikat végezve, valamely igazgatóságnál mint gyakornokok szolgálatba lépnek, s ha használható egyének, egész csomó aktákat kapnak elintézés végett, elkezdenek, legalább közvetve, utasításokat adni, s ha ebben elég ügyességet mutatnak, ha tolluk elég éles, beszédük elég bő, könnyen haladnak előre; fogalmazókká titkárokká s végre tanácsosokká is lesznek annélkül,

hogy valaha egy pagony gyakorlati kezelését vezették volna. Még egyszer kérdezzük, lehető-e, hogy ez uton valaki magát gyakorlatilag annyira kiképezze, hogy egy körútjában az ültetések körül, a vágásokban, a vágatvezetésben ejtett hibákat rögtön felfedezze? és olly intézkedéseket tegyen, hogy azok nagyobb kár nélkül jóvá legyenek téve. Pedig végre még is csak az a legfontosabb része a felsőbb technikai kezelő-hivatalnok hatáskörének.

Mi legalább annak tartjuk meg engedvén, hogy ez tévedés is lehet; sőt gyanítjuk, hogy ez igen sokaktól annak is fog tartattni, mivel ritkán fordul olly eset elő, hogy a vágások hibás vezetése, sikertelen ingervágatok és ültetések, a magosabb erdészeti hivatalnokokra nézve szigorú vizsgálatot, vagy más káros következt vontak volna magok után, holott ez egy elkéselt vagy rossz jelentés végett már igen gyakran megtörtént. Sok hivataloknál nagyobb súlyt látszanak fektetni azon körülményre, hogy az érdekelt hivatalnok naplójában mennyi az elintézetlen akták száma, mint arra, hogy ért-e a fa tenyészteséhez és fölhasználásához?

Ez ügy valóban fontosabb s komolyabb mintsem hogy figyelmünket kikerülhetné. Fontosabb annál inkább, mivel azon káros következtések, mellyek a fanevelésbeni ismeretek elhanyagolásából erednek, nem a jelent, hanem a jövőt veszélyeztetik, és mivel ennek következtében a felsőbb erdészeti hatóságok, mellyek az erdőket soha olly tüzetesen meg nem vizsgálhatják, e káros következtéseket nem is érezhetik. Az erdő-hozam a legközelebbi 10 év alatt ugyanaz marad, akár sikerültek az ertvények (Cultura) akár nem; a papíroson vitt erdőgazdászati egyenlően szép a jól és rosszul kezelt pagonyokban.

Sőt az ertvények megkivánatató után-javítását az ertvényi költségvetésben úgy a jó, mint a rossz fatenyésztő a szárazságnak s a t. tulajdonítja, a miért is czélszerű volna ha az ertvényi költségvetés e fejezetéhez: „javítások,“ jövőre e nyomtatott megjegyzés csatoltattnék: „okoztatva szárazság, rovarok, egerék, s más hasonló elemi csapások által.“ Mert hiszen 10 év alatt csak találunk egy esztendő, mellynek a nem sikerült ertvények okát nyakába vethetjük; melly azután természe-

tesen a hozam leszállítását, — a talaj termőerejének csökkenése végett, igen könnyen igazolja.

Mind ez nem történnék legalább illy nagy mérvben, anynyiszor, ha valakit felsőbb technikai kezelőhivatalra előbb nem alkalmaznának, míg tetteleg kinn az erdőben be nem bizonyította, hogy a fatenyésztésben csakugyan alapos ismeretekkel és gyakorlati tapasztalatokkal bír; ha mindenenk felett a fiatalosak minőségére különösen a felsőbb hatóságok a legnagyobb súlyt fektetnék; nehezebb is sikerült már a leendő hivatalnokoknak mint a fatenyésztés körüli ismeretek elsajátítása, ha csak a felsőbb hatóságok azt erélylyel akarták.

Kimerítő általános képzettséget követeltek, mikor azelőtt a főerdész egy értelmes levelet is alig tudott írni, s a legegyszerűbb számadást véghez vinni.

Mathematikát, természettudományi képzettséget, jogi elvekbeni ismereteket, jogi formákban jártasságot követeltek, ámbár magokat az erdőszeti szakra szánt ifjak e követelésnek már azáltal is eleget tettek, ha a viszonyokat, melyekben e segédtudományok a gyakorlati ügyvitelhez állnak, helyesen felfogták és elismerték. Miért ne szánhatnának tehát a fatenyésztés alapos gyakorlati és emléleti megtanulására is, melyet bizonynyal mindenki mint az erdőszeti kiképzésnek legfontosabb részét föltétlenül elfogja ismerni, időt és fáradságot, főkép ha a felsőbb hatóságok, mindenhol komolyan tudtul adják, hogy az e részbeni alapos képzettségre a legnagyobb értéket fektetik.

Az ifjak jövőjük érdekében mindenesetre elfognak mindent követni, hogy annak, mit tőlök észszerűen követelhetnek, és követelnek, eleget tegyenek; és hogy ha valamelly tanulmányban hátra maradnak, annak csak az lesz oka ha látják, hogy a felsőbb hatóságok annak bíráására semmi súlyt sem fektetnek.

A mi különösen még a reményt is kitünő fatenyésztőket nevelhetni, már csirájában megöli: az azon fonák gazdálkodási rendszer, melly az ertvényeknél minél kisebb költségekre, és a kezelésnél minél nagyobb térre törekszik. Mi ez első esetben a pazarlást, a másodikban pedig a pagonyász tétlenségét az igen csekély téren semmi

esetre sem pártolnók. Hanem a legdrágább ertvények mindég azok mellyek nem sikerültek; és vannak esetek, midőn csak igen nagy szorgalommal és aránylag igen nagy költséggel biztosíthatjuk az ertvények sikerülését és csak sokszoros kísérletek által, mellyeknek eredményét előre nem lehet látni, juthatunk a szükséges tapasztalásokhoz.

Az olcsó ertvényezésre való törekvésnél még rosszabb következése van a fatenyésztésre nézve annak, hogy a nagy kiterjedésű pagonyokban az erdősz mindenféle fölösleges írásbeli és más ügyekkel van túlterhelve. Ha e részben valami hasznavehető tenni akarunk: napokig kell az ertvények mellett lennünk, idővel kell bírunk az inger-
vigály- és gyéritési vágásokban nem csak minden gesztet kijelelni hanem később a vágásokat gyakran meg is látogatni. Mindaddig mig a pagonyász ezt nem teheti, mig az ertvények körüli munkák fölöt csak fölületesen ellenörködhetvén azt a közerdőszre kénytelen bízni, mindaddig nem remélhető, hogy jó serdényekkel és fiatalosakkal birjunk.

Sajnos de gyakori dolog, hogy a pagonyászt nem ismerik el termelő hivatalnoknak, s csak emésztőnek nézvén számukat kevesbíteni akarják. Mily ferde, és káros nézet ez, úgy hisszük mindenki előtt olly világos, hogy nem is tartjuk szükségesnek annak kitüntetéséhez fogni.